

WSTĘP

Przemiany społeczno-gospodarcze trwające w Polsce od 1989 r., a zwłaszcza przejście na gospodarkę wolnorynkową spowodowały istotne zmiany w funkcjonowaniu bibliotek, również w zasadach ich dotowania. Ograniczone środki budżetowe w znacznym stopniu utrudniają właściwą realizację podstawowych zadań bibliotek oraz wymuszają konieczność poszukiwań innych źródeł finansowania. Terminy takie jak: „dotacje”, „fundusze”, „sponsoring” czy „fundraising” zagościły na dobre w języku bibliotekarzy. Kwestia pozyskiwania pozabudżetowych środków finansowych staje się znaczącym problemem w bibliotekach każdego typu.

Powyższej tematyce poświęcono VI Ogólnopolską Konferencję Naukową „Pieniądze dla bibliotek, czyli fundraising biblioteczny”, która odbyła się w Białymstoku w dniach 29-30 czerwca 2017 r. na terenie nowoczesnego kampusu Uniwersytetu w Białymstoku. Głównym celem przedsięwzięcia była dyskusja i wymiana doświadczeń dotyczących pozyskiwania środków pozabudżetowych przez biblioteki oraz ich rola w finansowaniu działalności bibliotecznej. Szczególną uwagę poświęcono fundraisingowi bibliotecznemu jako zjawisku stosunkowo nowemu w naszych bibliotekach, lecz odgrywającym w nich coraz większą rolę.

Konferencja spotkała się z dużym zainteresowaniem środowiska. Spośród 83 uczestników, większość stanowili dyrektorzy bibliotek wszystkich sieci bibliotecznych funkcjonujących w Polsce. Reprezentowane były głównie biblioteki akademickie, ale również publiczne i pedagogiczne. Ponadto w wydarzeniu uczestniczyli pracownicy zajmujący się fundraisingiem i pozyskiwaniem innych pozabudżetowych środków finansowych dla swoich jednostek, pracownicy naukowcy instytutów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa oraz zainteresowane osoby z szeroko pojętego środowiska kultury i biznesu. Oprócz uczestników z polskich ośrodków akademickich: Warszawy, Krakowa, Łodzi, Wrocławia, Poznania, Lublina, Bydgoszczy, Olsztyna, Białegostoku, Częstochowy, wzięli w niej udział dyrektorzy bibliotek uniwersyteckich z Białorusi, a także przedstawiciele renomowanych firm świadczących usługi na rzecz bibliotek (Aleph Polska, Arfido Sp. z o.o., Clarivate Analytics, Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.,

Digital Document Professionals, EBSCO, Elibron, Emerald, H+H Software GmbH, IBUK Libra, Międzynarodowe Centrum Budownictwa, ProQuest, TaniaKsiazka.pl).

Prezentowana publikacja pokonferencyjna zawiera 17 tekstów, które – w naszej opinii – zostały przygotowane z dużą pasją i znajomością tematyki fundraisingu bibliotecznego. Autorzy artykułów reprezentują biblioteki szkół wyższych (8), instytuty informacji naukowej i bibliotekoznawstwa (6), biblioteki pedagogiczne (1) oraz Bibliotekę Narodową (2). Materiał został usystematyzowany zgodnie z kolejnością poszczególnych sesji, a w ich obrębie – według kolejności wystąpień referentów.

Publikację otwiera referat będący szkicem historycznym dotyczącym bibliotek i form ich wspomagania na przestrzeni wieków. Następnie prezentowane są referaty wygłoszone podczas czterech sesji tematycznych: 1. Fundraising biblioteczny – wprowadzenie, 2. Strategie finansowania bibliotek akademickich, 3. Pozyskiwanie środków pozabudżetowych przez biblioteki akademickie, 4. Finansowanie bibliotek publicznych i pedagogicznych.

Artykuły zawarte w pierwszej części publikacji stanowią wprowadzenie do tematyki fundraisingu bibliotecznego. Poświęcono w nich uwagę teoretycznym aspektom fundraisingu i czynnikom stanowiącym o sukcesie działań fundraisingowych. Przybliżono etyczne aspekty współczesnego sponsoringu i fundraisingu bibliotecznego. Podkreślono rolę strony internetowej biblioteki i fundraisingu sieciowego, jako narzędzi pozyskiwania funduszy. Przedstawiono uregulowania prawne dotyczące prawa najmu i publicznego użyczenia publikacji wynikające/yh z dyrektywy unijnej *Public Lending Right* (PLR).

W części drugiej zaprezentowano wybrane strategie dotyczące finansowania bibliotek akademickich. Wskazano na fundraising biblioteczny jako nową perspektywę finansowania rozwoju bibliotek akademickich. Przedstawiono założenia projektu *Analizy Funkcjonowania Bibliotek Naukowych* (AFBN) ze szczególnym uwzględnieniem źródeł finansowania tych placówek, w tym pozyskiwania środków pozabudżetowych. Zwrócono uwagę na zróżnicowane źródła problemów związane z pozyskiwaniem takich środków (m.in.: lokalność przedsięwzięcia, brak doświadczenia, brak odpowiednio wykształconej kadry i współpracy z innymi bibliotekami lub instytucjami kultury). Ukazano najczęstsze usterki merytoryczne pojawiające się we wnioskach bibliotecznych, wynikające zarówno z nadinterpretacji kryteriów finansowania przyjętych w myśl *Ustawy o finansowaniu nauki*, jak i ze zwykłych pomyłek czy niedociągnięć powstałych na etapie przygotowy-

wania wniosku. Dokonano analizy strategicznej fundraisingu w bibliotekach akademickich, porównując wybrane biblioteki w Stanach Zjednoczonych i w Polsce.

Referaty zamieszczone w części trzeciej i czwartej dotyczą praktyki pozyskiwania środków pozabudżetowych przez biblioteki akademickie oraz biblioteki publiczne i pedagogiczne. Nawiązują do współpracy z firmami, z której usług biblioteki korzystają na co dzień, z instytucjami zainteresowanymi współdziałaniem (prezydent miasta, urząd miasta, prywatni przedsiębiorcy, ambasady, fundacje, stowarzyszenia). Poruszają kwestię wykorzystania środków z budżetu lokalnego, funduszy ministerialnych oraz Unii Europejskiej. Wskazują wagę odpowiedniego przygotowania kadrowego (kursy, szkolenia, warsztaty, spotkania), związanego z przygotowaniem pracochłonnych wniosków, jak również odpowiedniego zarządzania informacją. Podkreślają wartość wszystkich prób zdobywania środków pozabudżetowych, gdyż w ten sposób zdobywa się doświadczenie, pozwalające na skuteczniejsze ubieganie się o różnego rodzaju dotacje w przyszłości.

Mamy nadzieję, że publikacja *Pieniądze dla bibliotek, czyli fundraising biblioteczny* stanie się okazją do pogłębienia wiedzy na temat finansów bibliotecznych. Zarówno zawarte w niej treści, jak i żywe dyskusje podejmowane po wystąpieniach na konferencji wyraźnie wskazują, że biblioteki w Polsce, niezależnie od tego, czy są to biblioteki akademickie, publiczne czy pedagogiczne, powinny skupić swoją uwagę na coraz większym pozyskiwaniu środków pozabudżetowych. Prośby o wsparcie kierowane do osób indywidualnych, firm, fundacji dobroczynnych lub instytucji rządowych i samorządowych powinny stać się czymś naturalnym i obecnym w działalności biblioteki. Warto również rozważyć celowość utworzenia specjalnych komórek lub choćby stanowisk specjalizujących się w pozyskiwaniu funduszy i zadbać o właściwy dobór pracowników zajmujących się fundraisingem – otwartych na rozwijanie własnych umiejętności, identyfikujących się ze swoją organizacją, gotowych na zmiany, elastycznych w działaniu i umiejących sprawić, żeby jednorazowy darczyńca stał się wieloletnim „przyjacielem biblioteki”.

Zawarte w niniejszej publikacji artykuły nie wyczerpują tematyki fundraisingu i problemu braku pieniędzy w bibliotece, wskazują jednak na potrzebę prowadzenia dalszych badań w tym zakresie i konieczność wymiany doświadczeń pomiędzy bibliotekami z innymi instytucjami. Żywimy jednak nadzieję, że nawet w takim kształcie stanie się ona doskonałą inspiracją dla pracowników zajmujących się finansami w różnych

typach bibliotek i przydatnym materiałem w procesie kształcenia studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa.

Wzorem lat ubiegłych, publikacja pokonferencyjna zostanie dodana do zasobów Podlaskiej Biblioteki Cyfrowej i Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku.

Składamy serdeczne podziękowania członkom Komitetu Naukowego, autorom referatów, moderatorom poszczególnych sesji i wszystkim uczestnikom oraz sponsorom, bez których VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa nie mogłaby się odbyć. Szczególnie dziękujemy recenzentkom niniejszej publikacji – prof. Małgorzacie Korczyńskiej-Derkacz z Uniwersytetu Wrocławskiego i prof. Jadwidze Sadowskiej z Uniwersytetu w Białymstoku – za wnikliwą recenzję tekstów.

Hanna Kościuch, Jolanta Żochowska
Biblioteka Uniwersytecka
im. Jerzego Giedroycia